

A SZAKKÖNYVTÁRI PROPAGANDA
NÉHÁNY ÚJ FORMÁJA.

Bárhol is beszélnek a műszaki könyvtárak munkájának további megjavításáról, elsősorban mindenütt a könyvtári propaganda mennyiségi és minőségi fokozásának szükségességét emelik ki. Mégpedig azért, mert a szakkönyvtárosok csakis aktív és újszerű propagandával emelhetik olvasótáborukat, és csakis így biztosíthatják a műszaki irodalom széleskörű terjesztését. Ebben a munkában -annál is inkább, mert a könyvtári terminológia még eléggé kiforratlan- igen nehéz megállapítani azt a határvonalat, amely elválasztja a propagandát a tájékoztatástól. A Műszaki Könyvtárosok Tájékoztatója egyik fő feladatának tekinti, hogy időről-időre foglalkozzék a szakkönyvtári propaganda elvi és gyakorlati kérdéseivel és ezen keresztül terjessze a jó módszereket.

Jelen cikk keretében néhány új propaganda módszerrel foglalkozunk és bemutatjuk, hogy a régen ismert formákat /pl. faliújság, üzemi sajtó stb.../ hogyan tölthetjük meg új tartalommal. Lapunk más helyén külön cikkben foglalkozunk a kiállításokkal. /Itt említjük meg, hogy a szakkönyvtári propaganda elemi formáit és alkalmazási lehetőségeit az OMK négyhónapos szakkönyvtárosi szaktanfolyamának "A könyvtári propaganda módszerei és eszközei" című^x jegyzete ismerteti/.

Eligazító feliratok.

A könyvtárosok elsőrendű feladata, hogy a vállalat területére érkezőket, új és régi dolgozókat, látogatókat egyaránt felvilágosítsák a műszaki könyvtárak létezéséről, nyitvatartásáról, szolgáltatásairól, stb.. Ezt legegyszerűs-

^x/ PAP János: A könyvtári propaganda módszerei és eszközei.
Bp. 1955, 5 p. OMK jegyzet.

ben a könyvtáron kívül elhelyezett feliratokkal, plakátokkal, falitáblákkal érhetjük el. A feladatnak megfelelően ezeket a feliratokat úgy kell elhelyeznünk, hogy

1./ a vállalat bejáratától elvezessék az érdeklődőket a könyvtárig /ennek megfelelően tehát a bejáratától, a kapu előteréből, a bélyegzőórák szomszédságától kezdve mintegy turistajel-szerűen kell hogy mutassák az utat egészen a könyvtár bejáratáig/;

2./ a különböző üzemszervezetekben, irodákban dolgozó munkatársak figyelmét hívják fel a műszaki könyvtárra és tájékoztassák igénybevételeinek lehetőségéről. /Igy a dolgozókkal közvetlen munkahelyükön is közölik, hogy hol, mikor és milyen szakirodalmat találhatnak./

A szakszervezeti és a műszaki könyvtár ezeket az eligazító feliratokat együtt is elkészíttetheti mintegy dokumentálva vele, hogy a két könyvtár munkája igen sok ponton kapcsolódik egymáshoz. Közös feliratok, táblák esetén még több lehetőség adódik arra, hogy ezeket időtállóbb és izlősebb formában/nem falra rajzszegezett papírlapon/ készíttethessük el.

Az eligazító feliratok másik csoportját magában a könyvtárban kell elhelyeznünk. Itt ismertessük katalógusainkat, kölcsönzési szabályunkat, könyvtárunk elért eredményeit, stb. A legváltozatosabb feliratokat függeszthetjük ki, de ügyeljünk az izléses kivitelre és arra, nehogy agyonzsufoljuk velük helyiségünket.

Faliujság.

A szakkönyvtárosok körében a propagandának ez a módszere általában elhanyagolt, sokszor lenézett. Ha ennek okát keressük, azonban azt találjuk, hogy nem tudják kellő tartalommal megtölteni és így egy-két sikertelen kísérlet után abbahagyják. Pedig meg lehet találni a módját annak, hogy olyan szemléletesé tegyük, amit olvasnak a dolgozók.

Több helyen találhatunk erre vonatkozó jó példákat. Igen alkalmas a figyelem felkeltésére pl. ha külföldi lapoknak a vállalat munkájáról, vagy export készítményeiről írt cikkeket és azok fordításait helyezzük el a faliujságon. Ugyanakkor külön bibliográfiában ajánlható olyan irodalom, amely hasonló külföldi intézmények munkáját és a gyártmányok minőségét ismerteti, s amelyből okulni lehet hazai viszonylatban is. Az Ikarus gyár pl.- ahol a gyár területén több helyen üvegezett táblákban állítják ki s rendszeresen cseréli a "Műszaki Könyvtár Híradóját" - szemléltető színes ab-

rával mutatták be az új csehszlovák Skoda 440 típusú személygépkocsit. A megfelelő cseh feliratokat magyar szöveggel ragasztották le. Az ilyen színes ábrákat, táblázatokat jól felhasználhatjuk természettudományos propaganda céljaira is. Az ifjúság különösen hálás olvasója az ilyen faliújságoknak, mint ahogy igen nagy sikere volt ugyancsak az Ikarusban a rakétarepülőgépekről szóló képes beszámolónak. Ezen a falitáblán természetesen kiállíthatjuk új beszerzéseink jegyzékét, mint ahogy több helyen teszik, sőt a társintézmények ilyen jegyzékeit is. Ez az utóbbi is igen érdekelheti a vállalat dolgozóit, a könyvtár olvasóit, mint ahogyan a Chinoin és a Gyógyszeripari Kutató példája mutatja.

Itt említjük meg, hogy a könyvtárról, kiállításairól készült fényképek, grafikonok, prospektusok, gépíráások, stb. faliújságon való terjesztése is igen alkalmas arra, hogy felhívjuk a figyelmet a könyvtárra. Természetesen minden faliújságon legyen eligazító felirat is.

Üzemi sajtó.

Azzal sem mondunk újat, ha a műszaki könyvtár propaganda lehetőségei között az üzemi sajtóra hívjuk fel a figyelmet. Mégis hasznosnak tartjuk, ha ismertetünk itt egy-két olyan bevált gyakorlatot, amely élénkségével, frissességével és színességével új tartalmat tud adni a régi - és sokszor elhanyagolt - formáknak.

Üzemi sajtónkban ma már egyre több cikk jelenik meg a műszaki könyvtárakról, egyre több üzemi lap bocsát külön rovatot a szakkönyvtár rendelkezésére. Igen értékes kezdeményezőként kell itt kiemelnünk Csepel Autógyár dolgozóinak lapját. A Fényszóró ugyanis "Mit olvashatunk a műszaki folyóiratokban?" címmel külön rovatot indított, ahol a műszaki könyvtár ismerteti a gyár szempontjából értékesebb külföldi folyóiratcikkeket. Ez magában még nem újszerű kezdeményezés. Azzá vált azonban, amikor a műszaki könyvtár dolgozói és a lap szerkesztői elkezdtek gondolkodni azon, hogy miként tehetnék azt a rovatot formailag is olyanná, hogy a lapnak színes és olvasott részévé válják. Így született meg a jó gondolat és a még jobb megvalósítás: a rovatcím aláfestésére és hangsúlyozására egy önálló fejléct alkalmaznak, amelyet a könyvtárba járó válogatott külföldi folyóiratok címlapjainak lekicsinyített címeiből állítottak össze. Emellett a szöveg közben egy-egy folyóirat cikkeinek ismertetése elé szintén elhelyezik a folyóiratcím saját betűinek kicsinyítéséből készült belső fejléct. Az olvasóban

mindez olyan érzést kelt -mintha magát a folyóiratokat vette volna kézbe és kedvet érez, hogy ezt a valóságban is megtegye; a műszaki könyvtár olvasójává válják.

Az üzemi lapban időről-időre számoljunk be a könyvtár elért eredményeiről, ahogy pl. a Kistext és az Ujszegedi Kender- és Lenszövő V. szakkönyvtárosai teszik. A Wilhelm Pieck Vagon és Gépgyár műszaki könyvtárának vezetője maga szerkeszti lapjának műszaki oldalát. Így biztosítja, hogy a műszaki feladatok között könyvtára mindig hallatni tudja hangját, már az első pillanatban fel tudja ajánlani segítő-készségét. Mivel a jólműködő könyvtárak hatósugara - a könyvtárközi kölcsönzésen keresztül- ma már túlterjedt a vállalat területén és dolgozói, könyvtárosaink törődjenek azzal is, hogy a napilapok és megyei lapok hasábjain is hirt adjanak működésüknek azon területéről, amely szélesebb-körü érdeklődésre tarthat számot. /Igy foglalkozott legutóbb a megyei sajtó igen helyesen a Tatabányai Szénbányászati Tröszt központi könyvtárával./

Hálás feladat.

A műszaki irodalom propagandája terén egy igen hálás feladatra is fel szeretnénk hívni a műszaki könyvtárosok figyelmét. Kutatóintézetekben és nagyobb üzemekben sok olyan dolgozó van, aki tudományos munkásságot folytat: cikkeket, tanulmányokat, könyveket ír, amelyek nyomtatásban is megjelennek. A szakkönyvtárosok kötelessége ezeket a műveket nyilvántartani és népszerűsíteni. A népszerűsítés történhet külön kiadvány formájában, mint ahogy az Építéstudományi Intézet könyvtárosai tették, vagy kiállítás keretében, mint az Ikarusban és a Wilhelm Pieck gyárban láttuk. Ezt az igen helyes kezdeményezést minél szélesebb körben ajánljuk követésre. A feladat igen hálás: a dolgozók általában érdeklődéssel fogadják azokat a beszámolókat, ahol közvetlen munkatársaik tudományos munkásságáról értesülhetnek, másrészt ez őket is ösztönzi ilyen irányú tevékenységre. Természetesen ezeket az alkalmakat kössük össze a könyvtár propagandájával is. Emellett az anyagot őrizzük meg gyártörténeti és kulturtörténeti szempontból is, mivel igen jelentős egy későbbi feldolgozás szempontjából.

Könyvjelzők.

Az 1955-ös évben néhány könyvtáros bevezette a "könyvjelző" - propagandát, azaz kb. 20x6 cm. nagyságú kartonlapokat tesz a kikölcsönzött művekbe. Ilyen könyvjelzőket

gyártottak pl. a MÁVAG és az Elektromos Művek könyvtárosaival. A felhasználás sokféleségének lehetőségét mutatja, hogy ez a két első kezdeményezés is több cél szolgálatában állt.

Az Elektromos Művek könyvjelzőjének mindkét oldalán egy-egy rajz van /szakkönyvet kölcsönző- és munkája közben szakkönyvet tanulmányozó dolgozó/ a következő felirattal: "A kölcsönzési idő betartása és a könyv tisztántartása minden olvasó érdeke."- "Szakkönyv nagy választékban áll rendelkezésedre az Elektromos Művek Műszaki Könyvtárában." A feliratok itt tehát egyrészt a műszaki könyvtár propagálására szolgálnak, másrészt felhívják a figyelmet a kölcsönzési fegyelemre és az állomány védelmére. Véleményünk szerint jobb lenne ha néhány adattal még ismertetné a könyvtár állományát, közölné a kölcsönzési határidőt /két-három hét/ és a meghosszabbítás lehetőségét.

A MÁVAG egyoldalon, ábrás szöveggel készített könyvjelzőit az ujitási irodával együtt szerkesztette. Nagyobb jelentőségű ujításokat propagálnak így és ujitási célfeladatokat tűznek ki, /pl. a tulkemény öntvényfelületek megszüntetése érdekében/. Ezeknek a könyvjelzőknek könyvtári propaganda -szempontból az a hibájuk, hogy nem hangsúlyozzák a szakirodalom és a könyvtár jelentőségét az ujitások szempontjából.

A könyvjelzőkön a könyvtár helyét csak akkor propagáljuk, ha műhelykönyvtárakban is kölcsönöznek, vagy ha a szakszervezeti könyvtárban is terjesztjük a könyvjelzőket, mert ha csak a műszaki könyvtárból kölcsönzött művekbe tesszük a könyvjelzőket, akkor a kölcsönzők ezt már úgyis tudják. Helyes kezdeményezés volna ha a szakszervezeti könyvtár és a műszaki könyvtár k ö z ö s e n készítene ilyen könyvjelzőket. A műszaki könyvtár k ü l ö n propagálhatja így előfizetett folyóiratait, elért eredményeit, ismertetheti fontosabb új beszerzéseit, dokumentációs szolgáltatásait stb. A megindult könyvjelző - propaganda további tartalommal való megtöltése saját leleményességunktől függ.

Rölapok, ismertető.

A figyelem felkeltésének jó eszköze a rölap. Azokban a vállalatokban, ahol sokszorosító berendezés is van a műszaki könyvtáros jól felhasználhatja ezt a lehetőséget propagandájában. Nézzünk egy példát. Balázs József elvtárs, a W. Pieck gyár munkaérdemrendes könyvtárvezetője -a személyzeti osztállyal való előzetes megbeszélés alapján- a következő szövegű rölapot juttatja el a gyárba belépő minden új dolgozóhoz:

A Műszaki Könyvtár dolgozói nevében örömmel üdvözlöm abból az alkalomból, hogy vállalatunk dolgozóinak sorába lépett. Ezuton közlöm Önnek, hogy a Wilhelm Pieck Vagon és Gépgyárban található az ország egyik legnagyobb vállalati műszaki könyvtára, több mint 10.500 kötet szakkönyvvel, 190 féle külföldi és belföldi folyóirattal és a modern könyvtártechnika vívmányaival felszerelve. A Könyvtár a Szakoktatás épület második emeletén található, ahol naponta 6.30 órától 14.30-ig tartunk kölcsönzési szolgálatot. Az Elvtárs minden további nélkül bármikor beiratkozhat a Könyvtár olvasó táborába, a Könyvtár használata díjtalan, a kikölcsönzött műveket lakására is hazaviheti. Külön olvasószoba áll rendelkezésre az anyag helyszini tanulmányozása céljára. Mindennemű szaktanfolyam és továbbképző tanfolyam céljára szükséges segédkönyvet rendelkezésre tudunk bocsátani. Új beosztásában felmerülő műszaki problémáival forduljon bizalommal hozzánk, Műszaki tájékoztatási osztályunk segíteni fog ezen problémák megoldásához megfelelő irodalmat kiválasztani az Ön számára. Reméljük rövidesen mint a Műszaki Könyvtár új olvasóját üdvözölhetjük.

Az új dolgozók felkeresésének ilyen formája Győrben nagyon bevált. Véleményünk szerint más üzemekben is bevezethető. A W. Pieck gyár szakkönyvtára röplapjának egyetlen hibája, hogy az egész szöveg egyetlen sűrűn gépelt bekezdés, a szöveget semmi kiemelés nem tarkítja, első pillantásra igen szürke és unalmas benyomást kelt, formájában nem tükrözi azt a leleményességet és aktivitást, ami ezt a könyvtárat jellemzi.

De röplap formában tudósíthatjuk a dolgozókat arról is, ha a könyvtár új helyiségbe költözik, ha nyitvatartási idejében, kölcsönzési rendjében változás áll be, ha az újítók, sztahanovisták részére különleges tanácsadó szolgálatot vezetünk be, stb. Lényege ezeknek a röplapoknak, hogy a szokásos kiadványoknál /pl. Új beszerzések jegyzékénél/ sokkal nagyobb példányszámban készülnek és alkalmasak arra, hogy dolgozóknak csak egy bizonyos rétegéhez /pl. ifjúság/ szóljanak az őket érdeklő kérdésekben.

Egy bizonyos könyvtár és munkája ismertetésének átfogóbb jellegű feldolgozása külön füzetyszerű kiadványban is történhet. Ilyen ismertetőt adott ki az Optikai Kutató Laboratórium szakkönyvtára és a Rákosi Mátyás Nehézipari

Egyetem könyvtára. Az ilyen ismertető publicitása már sokkal szűkörűbb, csak a komolyan érdeklődő olvasókhöz, társintézményekhez és olyan szervekhez szól, amelyekkel a műszaki könyvtár kapcsolatban áll, vagy akar kerülni. Az ilyen ismertető jó ha a jelenlegi helyzeten túlmenően a könyvtár történetével, fejlődésével is foglalkoznak és őszintén feltárják a hibákat és azok okait is. Sajnos ez-ideig nem sok komolyabb ismertető látott napvilágot, még kiadványsorozatunk hasábjain sem.

Bogdán Józsefné

x - x - x

Az Országos Műszaki Könyvtár műszaki tájékoztató osztálya és fordítási osztálya december folyamán

Bp. VIII. Réviczky u 6. sz. alá költözött.

A fenti címen található hivatalok telefonszámai a következők:

hivatalvezető-helyettes: 343 - 534

műsz. tájékoztató osztály vezetője: 139 - 002

módszertani csoport:

Lapszemle szerkesztőség: } 138 - 002

Bulletin szerkesztőség: }

fordítás nyilvántartó csoport: 340 - 735

fordítási osztály vezetője: 340 - 156

fordítási osztály: 138 - 400

gazdasági osztály: 341 - 182

A könyvtár olvasótermei és kölcsönző szolgálata változatlanul a József körut 6. sz. alatt állnak az olvasók rendelkezésére.